

8. Struve G. Shkol'ny`j xor., Moskva, Muzy`ka, 1981, 191 p.

Аннотація

Особенности хорового обучения школьников в детских школах искусств

Мэн Фаньцзюань

В статье рассматриваются особенности хорового обучения как основного вида активной художественной деятельности школьников в детских школах искусств, в аспекте возрастной периодизации учеников – младшего и старшего школьного возраста, соответственно – хора младших классов и хора старших классов. Выделена важность обучения хоровому пению, которое является мощным средством духовного и нравственно-эстетического воспитания и всестороннего развития личности. Изложены взгляды на проблему психологических и физиологических различий школьников представленных возрастных категорий. Охарактеризована специфичность мутационного периода учащихся старших классов.

Ключевые слова: *возрастные особенности, младший хор, старший хор, хоровое пение.*

Summary

Peculiarities of Schoolchildren Choral Teaching in Children's Art Schools.

Meng Fanjuan

Peculiarities of choral teaching as a form of active art activity of schoolchildren in children's art schools, in terms of age periodization of pupils –primary school age and secondary school age, respectively – choir of primary school children and choir of secondary school children – are considered in this article. The importance of teaching choral singing, which is a powerful means of spiritual and moral-aesthetic education as well as all-round development of personality, was emphasized. The views on the issue of psychological, physiological differences of schoolchildren of the given age categories were described. The specificity of mutation period of the senior school children is characterized.

Key Words: *age peculiarities, choir of primary school children, choir of secondary school children, choral singing.*

УДК 371.124:78:005.336.4(045)

Михаськова М.А.,

кандидат педагогічних наук, доцент

(м.Хмельницький)

Педагогічний досвід вчителя музики: проблема визначення

У статті аналізуються різноманітні підходи до визначення терміна «досвід», «життєвий досвід», «професійний досвід», «педагогічний досвід»(передовий педагогічний досвід), «досвід музичної діяльності», «досвід вчителя музики».

Конкретизується визначення педагогічного досвіду як сукупності життєвого досвіду та знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи, і звертається увага на необхідність результативної практичної діяльності педагога під час викладання навчального предмету. Критеріями оцінювання педагогічного досвіду (передового, новаторського) визначено актуальність, оригінальність, новизну, ефективність, результативність, стабільність високих результатів, перспективність.

На думку автора, взаємозв'язок загальнопедагогічних та фахових складових досвіду утворюють педагогічний досвід вчителя музики, що є результатом взаємодії практичної діяльності вчителя з учнями на основі музичного мистецтва. Фахова підготовка музиканта визначається метою і змістом музично-освітньої діяльності в школі(сприйманням й естетичним ставленням до музики, засвоєнням музичних знань, формуванням виконавських умінь). Визначається, що досвід музичної діяльності об'єднує в собі життєвий досвід й засвоєні знання про музику на основі її сприйняття, осмислення й виконання. Наголошується, що в структуру досліджуваного явища включаються музично-виконавські складники, когнітивний та творчий компоненти, психологічні механізми.

Ключові слова: *досвід, педагогічний досвід, педагогічний досвід вчителя музики, досвід музичної діяльності.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Удосконалення освітньої системи вимагає глибокого усвідомлення, аналізу та синтезу сучасної педагогічної реальності, критичного переосмислення педагогічного досвіду та його вивчення як провідної якості вчителя. Рівень його сформованості характеризує ступінь підготовленості вчителя до освітньої роботи в школі, виступає передумовою ефективності його педагогічної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Орієнтацію на власний чуттєвий досвід як результат діяльності душі досліджував у своїх трактатах Арістотель. Досвіду педагогічної діяльності присвячені праці О. Абдулліна, І. Зязюна, Н. Кузьміної, Н. Кухарева, Т. Кліменко, С. Ніколаєнко, В. Решетько, Я. Турбовського, Р. Хрустальова. Проблеми теорії і методики музично-педагогічної освіти вивчали Л. Арчажнікова, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Рудницька, Д. Кабалецький. У сфері виконавської діяльності проблема розвитку музично-педагогічного досвіду висвітлювалась у працях Н. Тимошенко, О. Хлебнікової та ін. Але в контексті означеного дослідження нас цікавлять особливості визначення терміна «педагогічний досвід вчителя музики» та його зміст.

Формулювання цілей статті... Метою статті є аналіз та узагальнення ключових понять «досвід», «педагогічний досвід», «педагогічний досвід вчителя музики», «досвід музичної діяльності» у філософській та психолого-педагогічній літературі, визначення основних складових досвіду вчителя музики.

Виклад основного матеріалу... Категорію «досвід» розглядали і продовжують вивчати науковці від древніх часів до сьогодення. У філософському розумінні досвід – це нагромадження знань на основі і в процесі безпосередньої практичної взаємодії людей із зовнішнім світом, відображення об'єктивної дійсності в процесі живого її споглядання. Ідеалізм завжди розглядав досвід у відриві від об'єктивної реальності, зводив його до внутрішнього світу суб'єкта, не зумовленого діями на нього об'єктивних речей (Дж. Берклі, Д. Юм, І. Кант). На відміну від ідеалізму, матеріалізм вважає за першооснову досвіду взаємодію людини з матеріальним об'єктивним світом. Однак метафізичний матеріалізм розглядав досвід однобічно, зводив його до досліду та спостереження (Ф. Бекон) і обмежував роль людини пасивним спогляданням дійсності. Діалектичний матеріалізм вважає, що в основі досвіду лежать предметно-чуттєва діяльність, практичне перетворення явищ дійсності, тому досвід вживається для позначення всієї суспільно-історичної практики, в процесі якої люди і пізнають, і перетворюють дійсність [17, с. 117].

Як зазначається в дослідженнях багатьох сучасних науковців, у структуру *особистісного досвіду* реципієнта входить життєвий, загально-естетичний, художній. Пізнавальний та практичний досвід стає складовою більш широкого емоційно забарвленого особистісного досвіду, завдяки якому людина залучається до глибинно-сислового осягнення світу замість одержання формальних предметних знань про нього. Він включає в себе вікові, характерологічні, індивідуально-специфічні особливості людини, індивідуальний, духовно-сисловий життєвий і професійний досвід особистості [15, с. 28; 14, с. 35; 7, с. 28].

До *життєвого досвіду* автори відносять біологічний (сенсорний, кінетичний, просторовий) і соціальний (мовленнєвий, комунікативний, культурний). Він відноситься до установок, що формуються на першому етапі коригування професійних якостей, а досвід і знання - на другому рівні, коли формується система рефлексивних дій [12, с. 143; 9, с. 41].

Українські науковці (Л. Масол, В. Безрукова) визнають важливу роль *ментального досвіду* у формуванні і становленні особистості. Цей досвід виражається в результативних показниках: «знає, розуміє, пам'ятає, помічає, усвідомлює, міркує», має чуттєві прояви: «бачить, чує, відчуває, переживає, розглядає, слідкує», йому притаманні операція мислення: «думає, аналізує, пояснює, уявляє, уточнює, зіставляє, порівнює, узагальнює», виражається у вербальних і комунікативних проявах: «сказав, відмітив, обговорив, інформував, описав, переконав, довів, заперечив». Важливим результативним показником інтегративного типу досвіду є здатність переносу знань і вмінь, утворення узагальнених, системних знань, об'ємність і панорамність уявлень і ціннісних орієнтацій [8, с. 25].

У сучасній педагогіці набула визнання думка, що досвід відноситься до внутрішньої структури особистості. А для забезпечення професійної підготовки людині потрібно набувати базові знання, вміння, навички і практичний досвід. На думку В. Орлова, *професійний досвід* (чуттєвий, теоретичний і практичний) – це структурний компонент професіоналізму, результат минулої діяльності (засвоєння знань, вмінь і навичок, художньо-педагогічної практики) й розвитку професійної свідомості, а також відправна точка подальшого професійного становлення саморозвитку вчителя [12, с. 245].

У науковій психолого-педагогічній літературі поняття «професія», «спеціальність», «фах» недостатньо досліджені, що призводить до багатозначності їх трактувань. Поняття «спеціальність» конкретизує вузьке і менш стійке коло діяльності у межах однієї базової професії і може поділятися на підтипи, групи споріднених спеціальностей. «Фах» визначається як вид заняття, трудової діяльності, що вимагає підготовки і є основним засобом існування. У контексті статті нас цікавить така послідовність визначень «праця – професія (вчитель) – спеціальність, фах (вчитель музики)» і відповідно - «досвід – професійний (педагогічний) досвід – педагогічний досвід вчителя музики».

Поняття «педагогічний досвід» розглядається як результат предметно-чуттєвої діяльності вчителя та його практичне втілення в навчальний процес, який знаходить своє відображення в

якостях особистості вихованця (його загальноосвітній, трудовій підготовці, сформованості світогляду, морального обличчя, естетичному й фізичному розвитку, емоційно-вольовій сфері, рисах характеру тощо) [10, с. 136; 1, с. 2].

Як сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи розглядає педагогічний досвід М. Фіцула. Автор вважає, що в процесі педагогічної діяльності досвід осмислюється, оновлюється, опираючись на психолого-педагогічну науку, і повинен виражатися в технології навчально-виховного процесу [18, с. 432]. Цю тезу розвивають і уточнюють В. Бондаревський та Р. Хрустальова, які розуміють його як процес такого удосконалення навчально-виховної діяльності або викладання того чи іншого навчального предмета (на основі спеціальної програми, методики), який приводить до досягнення вагомих якісних показників у навчанні й вихованні дітей, відображається на розвитку професійної майстерності вчителя, його педагогічних здібностях [4, с. 2; 21, с. 46].

У педагогіці ХХ ст. Ю. Бабанським, В. Бондарем, М. Красовицьким розглядалися такі види педагогічного досвіду: передовий (новаторський) педагогічний досвід (різновиди: репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький), масовий позитивний та негативний досвід [6, с. 86]. Доречно у контексті нашої статті звернути увагу на різновиди досвіду, описані Г. Хозяїновим: досвід професійно-педагогічної діяльності (емпіричне здійснення діяльності, виконання способів діяльності у кожній конкретній ситуації); досвід творчої педагогічної діяльності (виявлення, усвідомлення та формування педагогічної проблеми, а також пошукова та дослідницька діяльність); досвід ціннісно-емоційної орієнтації педагогічної діяльності (формування професійно-педагогічної діяльності вчителя на ґрунті його внутрішньої моделі поведінки, творча спрямованість педагогічної діяльності тощо) [20, с. 25].

Взаємозв'язок цих складових із досвідом творчої діяльності, який виявляється у стійких позитивних результатах навчально-виховної роботи, утворює *передовий педагогічний досвід*.

Діалектична єдність теоретичного та емпіричного рівнів обумовила основну методологічну позицію вивчення можливостей використання передового досвіду, яку досліджували співробітники Лабораторії загальних проблем дидактики НДІ загальної педагогіки АПН СРСР. Автори стверджували, що досвід потрібно розглядати як цілісне явище, що постійно розвивається і не існує поза рухом, поза зв'язком із іншими явищами. Його потрібно вивчати із врахуванням цілого комплексу обставин: історичного характеру і його оцінки, цінності і значення досвіду, його місця в цілісному педагогічному досвіді. Такий підхід дозволив розглядати передовий педагогічний досвід як тенденцію дійсності, яка відповідає концептуальним уявленням про цілісність формування особистості, яка несе нові педагогічні знання й втілена в практиці. Досвід вивчається в триєдності: ретроспектива, діагноз, прогноз [16, с. 81-82].

Сутність передового досвіду через розкриття його основних фундаментальних ознак і критеріїв розглядали Ю. Бабанський та Е. Монозон, через виділення визначених рівнів передового досвіду його досліджував І. Кривонос. Вони визначили, що використання новаторського педагогічного досвіду – це широке впровадження педагогічних ідей, які виходять за межі існуючих нормативів і спряють створенню нових педагогічних технологій [7, с. 21].

Деякі дослідники стверджували, що передовий педагогічний досвід – це навчально-виховна чи організаційно-педагогічна діяльність, у процесі якої стабільні позитивні результати в розв'язанні актуальних педагогічних проблем забезпечуються використанням оригінальних форм, методів, прийомів, засобів навчання та виховання або інтеграцією вже відомих форм, методів, прийомів, засобів (І. Жерносек); організований і цілеспрямований педагогічний процес та його результат, який відображається в якостях особистості школяра (К. Скаткін); висока результативність, творча новизна, тривалість функціонування, актуальність, перспективність, наукова обґрунтованість, раціональна витрата часу на досягнення високих результатів (М. Поташник); результат творчої праці вчителя (групи працівників освіти), що характеризується новизною (Л. Момот); засіб цілеспрямованого підвищення ефективності та вдосконалення навчально-виховного процесу, здатного у сучасних умовах задовільнити актуальні потреби практики навчання й виховання» (І. Підласий); система творчої, оптимальної, повторюваної професійної діяльності педагога з елементами новизни, яка дає стабільні позитивні результати в удосконаленні навчально-виховного процесу (Л. Набок) [1, с. 2]. Слід зауважити, що поняття «передовий педагогічний досвід» входить до складу більш широкого поняття – «педагогічний досвід» - як його різновид. Обидва є засобами пізнання педагогічних явищ (гносеологічна функція), фіксації, збереження, передачі інформації про результати практичної педагогічної діяльності (інформативно-комунікаційна функція).

Науковці класифікують передовий педагогічний досвід за:

- темою і змістом: комплексний та локальний;
- кількістю авторів чи носіїв досвіду: колективний, груповий, індивідуальний;

- рівнем творчості та ступенем можливого впливу на педагогічний процес: новаторський, дослідницький, раціоналізаторський, репродуктивний (зразковий) [1, с. 5-6].

Критеріями оцінювання передового педагогічного досвіду є актуальність, оригінальність, новизна, ефективність, результативність, стабільність високих результатів, перспективність [1, с. 7].

За визначенням В. Благініна, передовий педагогічний досвід визначає високу якість практичної діяльності із вирішення учителем завдань навчання і виховання, що характеризується такими показниками: новизна в діяльності педагога; висока результативність і ефективність; відповідність сучасним досягненням педагогіки і методики; стабільність; можливість застосування досвіду іншими педагогами; оптимальність досвіду в цілісному педагогічному процесі [3, с. 87]. Аналізуючи зміст освіти в сучасній школі (за І. Лернером), схематично В. Благінін до елементів змісту освіти включив: знання про світ і способи діяльності інтелектуального і практичного характеру; досвід здійснення способів діяльності; досвід творчої діяльності; досвід емоційно-ціннісного ставлення [3, с. 15]. Кожний із цих видів досвіду включає:

1. Сприймання, розуміння, запам'ятовування; застосування знань про світ у знайомій ситуації; застосування знань про світ у новій ситуації; здійснення способів діяльності за взірцем.
2. Здійснення способів діяльності за взірцем; застосування способів діяльності в новій ситуації; пошукову творчу діяльність.
3. Пошукову творчу діяльність [3, с. 16].

У сферу мистецької освіти, за визначенням О. Рудницької, входить естетичний досвід разом із самореалізацією особистості, всебічним розвитком здібностей і смаку, ціннісних орієнтацій, здатності до спілкування з художніми цінностями в процесі активної творчої діяльності [15, с. 29]. Його складником виступає певний досвід музичної діяльності суб'єкта, котрий не апріорно властивий йому, а потребує розвитку перцептивних умінь, сенсорної чутливості, тонкої спостережливості, специфічних інтелектуальних, творчих якостей і відбувається протягом тривалого часу в процесі цілеспрямованої педагогічної діяльності [14, с. 30]. Досвід включається у практику взаємодії людини з реальними предметами і явищами, що дає інформацію про об'єкти, які втілюються у творі, досвід сприйняття створеної митцем вторинної реальності, практики спілкування з мистецькими творами, котра формує інформацію щодо законів зображення та особливостей вираження дійсності у творах й особистісного досвіду, який залежить від її суб'єктивного життя, психічних властивостей, специфіки [11, с. 48].

Педагогічний досвід вчителя музики утворює взаємозв'язок загальнопедагогічних та фахових його складових. Фахова підготовка музиканта визначається метою і змістом музично-освітньої діяльності в школі (сприйманням і естетичним ставленням до музики, засвоєнням музичних знань, формуванням виконавських умінь). На нашу думку, педагогічний досвід вчителя музики – це засвоєні знання про музику на основі її сприйняття, осмислення і виконання та їх практична передача школярам.

За визначенням А. Козир та В. Федоришина, умови набуття практичного досвіду в сфері мистецької освіти щільно пов'язані з формуванням виконавської майстерності майбутніх фахівців, із досконалим володінням грою на музичних інструментах, вокально-хорового виконання тощо [7, с. 106]. О. Хлебнікова до структури музично-виконавської діяльності включила досвід музично-виконавської діяльності. На її думку, досвід – це сутнісна характеристика особистості виконавця, що відображає вищий рівень оволодіння цією діяльністю, який досягається шляхом глибокого освоєння музично-теоретичних знань, практичних вмінь і навичок. У структуру досвіду включено рівень музично-теоретичного і виконавського аналізу музичного твору та рівень освоєння технології його виконання; психологічна готовність до виконання музичного твору; рівень володіння вміннями аналізувати, контролювати і коригувати виконання музичного твору та якість відтворення його виконавської інтерпретації [19, с. 1].

Наступною складовою досвіду вчителя музики може бути творчий компонент, який проявляється у високому рівні творчої активності, спрямованої на реалізацію музично-творчих здібностей у процесі сприйняття нового як духовної потреби особистості, що, в свою чергу, сприяє набуттю практичного досвіду [7, с. 204]. Отримання вчителем творчого досвіду самопізнання і духовного збагачення життя через музику й постійну жагу до неї, потреба постійного спілкування з музикою є основними умовами для виникнення музичного тяжіння в ціннісній взаємодії вчителя і учня, а також передумовою формування у них подібного досвіду [2, с. 123].

Когнітивний компонент передбачає актуалізацію опорних знань, які відновлюють у пам'яті раніше вивчені факти й поняття, що будуть потрібні для оволодіння новим матеріалом. Тільки в цьому випадку нова інформація «увіде у зв'язок» із системою наявних знань, тобто актуалізується наявний досвід.

Досліджуючи психологічні механізми музичного сприймання та чинники, які допомагають диференціювати музичні твори, Є. Назайкінський виділяє досвід спілкування, мовний і руховий, ігровий і сенсорний. Так, музично-комунікативний досвід, на думку автора, це – розрізнення

різноманітних ситуацій спілкування, у яких дитина стикається з музикою, зіставляє її характер й мову з життєвим контекстом. Мовний досвід - це перенесення інтонаційного і структурно-синтаксичного досвіду мови на слухання музики і спів. Моторно-динамічний досвід – це зовнішні практичні дії (підспівування мелодій, показ рукою, рухи та ігри під музику) [13, с. 252-253].

Головним завданням музично-педагогічних працівників у реалізації методів організації музично-естетичної діяльності та досвіду практичної музичної творчості виступає формування у вихованців повсякденного прагнення до практичної музично-творчої діяльності [10, с. 136]. Як зазначає В. Медушевський, у процесі художнього сприймання беруть участь два основних учасники: твір і слухач, точніше – досвід життя, зафіксований у художньому світі твору, і власне життєвий досвід слухача [5, с. 184]

Висновки... Отже, педагогічний досвід ми розуміємо як сукупність життєвого досвіду та знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально-виховної роботи, який реалізується в результативній практичній діяльності педагога в навчальному предметі.

Фахова підготовка музиканта визначається метою і змістом музично-освітньої діяльності в школі (сприйманням й естетичним ставленням до музики, засвоєнням музичних знань, формуванням виконавських умінь). Визначено, що *досвід вчителя музики* – це результат взаємодії практичної діяльності вчителя з учнями на основі музичного мистецтва. Зауважено, що досвід музичної діяльності об'єднує в собі життєвий досвід й засвоєні знання про музику на основі її сприйняття, осмислення й виконання. Наголошується, що в структуру досліджуваного явища включаються музично-виконавські складники, когнітивний та творчий компоненти, психологічні механізми.

Список використаних джерел і літератури:

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: http://smcdosvid.at.ua/use_pro_pedagogichnij_dosvid.docx
2. Абдуллин Э. Б. Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе вузовского образования / Эдуард Борисович Абдуллин. – М.: Прометей (МГПУ), 1990. – 188 с.
3. Благінін В. М. Педагогічні поняття в логічних схемах і таблицях / В. М. Благінін. – Ніжин: Редакційно-видавничий відділ НДПУ, 2000. – 96 с.
4. Бондаревский В. Б. Вопросы методики изучения и исследования передового педагогического опыта: Передовой педагогический опыт / В. Б. Бондаревский // Экспресс-информация. Выпуск XII. – М.: Просвещение, 1979. – С.2.
5. Восприятие музыки: Сб.ст. / Ред. сост. В. М. Максимов. – М.: Музыка, 1980. – 256 с.
6. Клименко Т. К. Подготовка студентов педвузов к изучению и анализу педагогического опыта / Т. К. Клименко // Система общепедагогической подготовки студентов педвузов и пути её совершенствования: Межвузовский сборник научных трудов / под ред. А. И. Пискунова, О. А. Абдулина. – М.: МГПИ им. В. Ленина, 1988. – С.82-93.
7. Козир А. В., Федоришин В. І. Вступ до акмеології мистецької освіти: навч.-методич. посіб. / А. В. Козир, В. І. Федоришин. – К.: Вид-во НПУ ун-т імені М. П. Драгоманова, 2012. – 263 с.
8. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів / Л. М. Масол, О.В. Гайдамака, Е. В. Белкіна, О. В. Калініченко, І. В. Руденко. – Х.: Веста: Видавництво «Рано», 2006. – 256 с.
9. Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки / В. В. Медушевский. – М.: Музыка, 1976. – 254 с.
10. Михайличенко О. В. Основы загалльної та музичної педагогіки: теорія та історія. Навч. посібник для студентів музичних спеціальностей / О. В. Михайличенко. – Суми: Вид-во «Наука», 2004. – 210 с.
11. Михалев В. П., Федорчук В. С., Яранцева Н. А. Художественное произведение в процессе социального функционирования / В. П. Михалев, В. С. Федорчук, Н. А. Яранцева. – К.: Наук. думка, 1979. – 255 с.
12. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: Монографія / За загальною ред. І.А. Зязюна. – К.: Наукова думка, 2003. – 276с.
13. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник / О.Я. Ростовський. –Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2011. – 640 с.
14. Рудницька О.П. Музыка і культура особистості (Проблеми сучасної педагогічної освіти) / О.П. Рудницька. – К.: ІЗМН, 1998. – 247 с.
15. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник / Оксана Петрівна Рудницька. – К.: ІПППО, 2002. – 270 с.
16. Турбовский Я. С. Передовой педагогический опыт как объект методологического рассмотрения // Советская педагогика. – № 7. – М.: Педагогика, 1980. – С.77-83.

17. Філософський словник / за ред. члена-кореспондента АН УРСР В. І. Шинкарука. – К.: Головна редакція Української Радянської Енциклопедії Академії наук УкрРСР, 1973. – 598 с.
18. Фіцула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М. М. Фіцула. – К.: Академія, 2000. – 544 с.
19. Хлебнікова О. В. Досвід музично-виконавської діяльності і діагностика його сформованості у студентів вузів культури / О. В. Хлебнікова. – К.: КНПУ, 1998. – 18 с.
20. Хозяинов Г. И. Педагогическое мастерство преподавателя: метод. пособ. / Геннадий Иванович Хозяинов. – М.: Высш.шк., 1988. – 168 с.
21. Хрусталева Р. Ю. Общепедагогические знания как основа научного осмысления педагогического опыта // Структура и содержание общепедагогической подготовки студентов педагогических институтов. Межвузовский сборник научных трудов / ред. А. И. Пискунова. – М.: МГПИ им. В. Ленина, 1984. – С.45 – 53.

Транслітерований список літератури:

1. [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu do zhurnalu:
http://smcdosvid.at.ua/use_pro_pedagogichnij_dosvid.docx
2. Abdullin E. B. Metodologicheskij analiz problem muzykalnoj pedagogiki v sisteme vuzovskogo obrazovaniya. Moskva, Prometej (MGPU), 1990, 188 p.
3. Blagin V. M. Pedagogicheskie poniattia v lohichnyh skhemakh i tablyciakh. Nizhyn, Redakciino-vydavnychi viddil NDPU, 2000, 96 p.
4. Bondarevskij V. B. Voprosy' metodiki izucheniya i issledovaniya peredovogo pedagogicheskogo opyta: Peredovoj pedagogicheskij opyt. Ekspres-informaciya. Volume XII. Moskva, Prosveschenie, 1979, 2 p.
5. Vospriyatие muzyki: Sb.st. Red. sost. V. M. Maksimov. Moskva, Muzyka, 1980, 256 p.
6. Klimenko T. K. Podgotovka studentov pedvuzov k izucheniyu i analizu pedagogicheskogo opyta. Sistema obshhepedagogicheskoy podgotovki studentov pedvuzov i puti eyo sovershenstvovaniya: Mezhvuzovskij sbornik nauchnyh trudov, pod red. A. I. Piskunova, O. A. Abdulina. Moskva, MGPI im. V. Lenina, 1988, pp. 82-93.
7. Kozyr A. V., Fedoryshyn V. I. Vstup do akmeologii mystetskoj osviti: navch.-metodych. posib. Kyiv, Vid-vo NPU un-t imeni M. P. Drahomanova, 2012, 263 p.
8. Masol L. M. Metodyka navchannia mystectva u pochatkovii shkoli: Posibnyk dlia vchyteliv. Kharkiv, Vesta: Vydavnytvo "Ranok", 2006, 256 p.
9. Medushevskij V. V. O zakonomernostyax i sredstvax xudozhestvennogo vozdejstviya muziki. Moskva, Muzika, 1976, 254 p.
10. Mikhailychenko O. V. Osnovy zahalnoi ta muzychnoi pedahohiky: teoriia ta istoriia. Navch. posibnyk dlia studentiv muzychnyh specialnostei. Sumy Vid-vo "Nauka", 2004, 210 p.
11. Mixalev V. P., Fedorchuk V. S., Yaranceva N. A. Xudozhestvennoe proizvedenie v processe social'nogo funkcionirovaniya. Kyiv, Nauk. dumka, 1979, 255 p.
12. Orlov V. F. Profesiine stanovlennia vchyteliv mystetskykh dyscyplin: Monografiia, Za zahalnoiu red. I. A. Ziaziuna. Kyiv, Naukova dumka, 2003, 276 p.
13. Rostovskiy O. Ya. Teoriia i metodyka muzychnoi osvity: Navch.-metod. posibnyk. Ternopil: Navchalna knyha-Bohdan, 2011, 640 p.
14. Rudnycka O. P. Muzyka i kultura osobystosti (Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity). Kyiv, IZMN, 1998, 247 p.
15. Rudnycka O. P. Pedahohika: zahalna ta mystecka: navchalnyi posibnyk. Kyiv, IPPPO, 2002, 270 p.
16. Turbovskij Ya. S. Peredovoj pedagogicheskij opyt kak ob'ekt metodologicheskogo rassmotreniya, Sovetskaya pedagogika. Volume 7. Moskva, Pedagogika, 1980, pp. 77-83.
17. Filozofskiy slovnyk, za red. chlena-korespondenta AN URSR V. I. Shynkaruka. Kyiv, Holovna redakciia Ukrainskoi Radianskoj Enciklopedii Akademii nauk UkrRSR, 1973, 598 p.
18. Ficu M. M. Pedahohika: Navchalnyi posibnyk dlia studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv osvity. Kyiv, Akademiia, 2000, 544 p.
19. Khlebnikova O. V. Dosvid muzychno-vykonavskoi diialnosti i diahnostyka yoho sformovanosti u studentiv vuziv kulturi. Kyiv, KNPU, 1998, 18 p.
20. Hozyainov G. I. Pedagogicheskoe masterstvo prepodavatelya: metod. posob. Moskva, Vyssh.shk., 1988, 168 p.
21. Hrustaleva R. Yu. Obshhepedagogicheskie znaniya kak osnova nauchnogo osmysleniya pedagogicheskogo opyta, Struktura i soderzhanie obshhepedagogicheskoy podgotovki studentov pedagogicheskix institutov. Mezhvuzovskij sbornik nauchnyx trudov, red. A. I. Piskunova. Moskva, MGPI im. V. Lenina, 1984, pp. 45-53.

Педагогический опыт учителя музыки: проблема определения

Михаськова М.А.

В статье анализируются различные подходы к определению термина «опыт», «жизненный опыт», «профессиональный опыт», «педагогический опыт» (передовой педагогический опыт), «опыт музыкальной деятельности», «опыт учителя музыки».

Конкретизируется определение педагогического опыта как совокупности жизненного опыта а также знаний, умений и навыков, полученных учителем в процессе учебно-воспитательной работы. Обращается внимание на необходимость результативной практической деятельности педагога в преподавании учебного предмета. Критериями оценки педагогического опыта (передового, новаторского) могут быть актуальность, оригинальность, новизна, эффективность, результативность, стабильность высоких результатов, перспективность.

Взаимосвязь общепедагогических и профессиональных составляющих опыта образуют педагогический опыт учителя музыки. По мнению автора, это есть результатом взаимодействия практической деятельности учителя с учениками на основе музыкального искусства. Профессиональная подготовка музыканта определяется целью и содержанием музыкально-образовательной деятельности в школе (восприятием и эстетическим отношением к музыке, усвоением музыкальных знаний, формированием исполнительских умений). Определяется, что опыт музыкальной деятельности объединяет в себе жизненный опыт и усвоенные знания о музыке на основе ее восприятия, осмысления и исполнения. Отмечается, что в структуру исследуемого явления включаются музыкально-исполнительские составляющие, когнитивный и творческий компоненты, психологические механизмы.

Ключевые слова: опыт, педагогический опыт, педагогический опыт учителя музыки, опыт музыкальной деятельности.

Summary

Pedagogical Experience of a Music Teacher: the Problem of Determination

Mykhas'kova M. A.

Different approaches to the determination of the term "experience", "life experience", "professional experience", "pedagogical experience" (leading pedagogical experience), "experience of music activity", "experience of a music teacher" have been analyzed in the article.

Determination of pedagogical experience has been concretized as a totality of life experience, knowledge, abilities and skills, received by a teacher in the process of educational work, and the attention is paid to the necessity of effective practical activity of a pedagogue in the educational subject. The criteria of evaluation of pedagogical experience (leading, innovatory) can be topicality, originality, novelty, effectiveness, successfulness, stability of high results, perspective.

The connection of general pedagogical and professional components of the experience form pedagogical experience of the music teacher. To the author's opinion, it is the result of interaction of practical activity of the teacher with the pupils on the basis of music art. Professional preparation of a musician is determined as a goal and context of music-educational activity at school (perception and aesthetic attitude to music, mastering of music knowledge, formation of performing skills). It is mentioned that the experience of music activity combines life experience and adopted knowledge about music on the basis of its perception, understanding and performing. It is accentuated that music-performing components, cognitive component, psychological mechanisms, creative element are included into the structure of the studied phenomenon.

Key Words: experience, pedagogical experience, pedagogical experience of a music teacher, experience of music activity.

УДК 378.016 : 78

Остапенко Н.І.,

аспірантка кафедри музичної педагогіки та хореографії

(м. Ніжин)

Курс методики музичного виховання у підготовці майбутніх педагогів-музикантів

У статті висвітлено теоретичні основи, завдання, мета і зміст курсу методики музичного виховання у вищих навчальних педагогічних закладах. Проводиться міждисциплінарний зв'язок з іншими навчальними предметами. Розглянуто види діяльності учителя музичного мистецтва. Приділяється увага самостійній роботі студентів з методики.

Ключові слова: методика музичного виховання, урок музичного мистецтва, підготовка педагога-музиканта, музична діяльність, навчальна програма, міждисциплінарні зв'язки.